

J. 142

Výroční zpráva

cís. král.

vyššího gymnasia českého

na Novém městě v Praze

v Truhlářské ulici

za školní rok 1903—1904.

== OBSAH: ==

1. Z vítězných zpěvů Pindarových. *Václav Veverka.*
2. Na rozloučenou. Napsali professorové *J. Čapek, Frant. Vykoukal a B. Bauše.*
3. Zprávy školní. Sestavil s pomocí sboru *ředitel.*



V PRAZE.
TISKEM I. L. KOBRA. — NÁKLADEM ÚSTAVU.
1904.



Z vítězných zpěvů Pindarových.

V rytmech původních přízvučně podává

Václav Veverka.

V programu c. k. gymnasia v Třeboni z r. 1895 a v programu c. k. vyššího gymnasia v Praze-II. v Truhlářské ulici z r. 1901 podal jsem postupně překlad těchto Pindarových vítězných zpěvů: olymp. 10., 7., 4., 3., 14., 5. a isthm. 1. — Poukazuji k úvodům prací těch podotýkáje, že vedle pramenů tam uvedených použil jsem při překladě vítězného zpěvu olymp. 6., jež tuto podávám, ještě těchto: Fr. Mezger, Pindars Siegeslieder, Leipzig 1880 a Čtvero epinikií Pindarových, přel. Lev Scholz v progr. c. k. vyšš. gymnasia v Roudnici z r. 1889. —

Olympijský vítězný zpěv 6.

Agesiovi Syrakusskému,

zvítězivšímu povozem v Olympii.

Úvod.

Zpěv tento složen byl k počtě Agesiově, jenž v Olympii dobyl vítězného věnce v závodech se spřežením mezků. — Agesias byl syn Sostratův ze Syrakus, ze slavné rodiny lamovců, kteří od pradávna měli právo věštiti při velkém oltáři Diově v Olympii. Rod ten odvozoval původ svůj od Apollona a Euadny, dcery boha Poseidona a nymfy Pitany, a byl rozšířen po celé Helladě. Agesias pocházel z rodiny, jež usadila se v arkadském městě Stymfalu na úpatí pohoří Kyllenského; jeden z předků jeho vystěhoval se s Archiou Korinthským a účastnil se založení Syrakus. V tomto městě žil i Agesias, jsa v důvěrném poměru s tyranem Hieronem, jemuž prokazoval dobré služby i jako bojovník i jako věštec. Ale právě proto upadl v zášť u lidu a byl po smrti Hieronově, když odstraněna byla samovláda, usmrčen.

Vítěznou píseň tuto přinesl Aineias, snad Agesiův příbuzný, z Theb do Stymfalu, kdež provedena byla nepochybně o slavnosti Heříně v domě některého příbuzného Agesiova; po druhé měla býti provedena v Syrakusách, čemuž nasvědčují narážky na založení Syrakus, zmínka o Hieronovi i přání šťastné plavby.

Tendencí básně byla oslava rodu lamovců, jenž dle původu svého i jména věčně zkvétati má. To dokazuje skvělé vítězství Agesiovo, jenž jest nejen bojovník a věštec, ale i vynikající občan syrakusský. Jeho osoba je středem básně; lesk jeho vítězství září i na Theby, spřízněné s Arkadií, i na Syrakusy.

Epinikie tato vyniká především úměrným a umělým rozčleněním a obratným spojením mytů. — Zvláštním půvabem působí ličení, kterak Apollon Euadně do úkrytu háje posílá k pomoci Eileithyii a Moiry, kdež pak děcko spočívá mezi fialkami (v. 36 an.), rovněž kterak Charitka půvab svůj udílí vítězům (v. 75 an.) — Smělý a krásný jest obrat, kde básník dává si připraveni spřežení vítězovo, by po něm jako po voze Mus spěl do říše fantasmie, pak kde myšlenku srovnává s bruslem, jazyk mu k písni ostřícím (v. 82 an.) a t. d.

Obsah.

Chceme-li nádhernou budovu stavěti, zdobíme především vchod: tak i píseň počínající dejme jí ladnou formu (v. 1—4). Krásnou písni zasluhuje býti slaven muž, jenž vítězem jsa olympijským i jinými přednostmi se honositi může (v. 5—7). Takový jest Agasias, syn Sostratův, jenž vlastním úsilím a odvahou dobyt slávy, i patří mu táž chvála, jakou vzdal rek Adrastos věštci a hrdinovi Amfiaraovi, nazývaje jej zornicí svého vojska (v. 8—21). Nuž, vozataji Fintie, připrav jeho vítězné spřežení, ať s ním spějeme myšlenkami k jeho otčině a k oslavě jeho vítězství (v. 22—27). Vzpomínám nejprve Pitany, jež Poseidonu se zasnoubivši byla matkou Euadny; tato Apollonovi porodila lama, praotce rodu Agesiova, jemuž matka dala prý to jméno proto, že v místě, kam jej ukryla, tělo chlapcovo ozářeno bylo zlatým a nachovým leskem fial (řec. ion = fialka) (v. 28—56). Dospěv lamos let jinošských dostal na prosbu svou od otce Apollona v Olympii dar věštecký a zmocnění, aby, až Herakles založí slavnost olympijské, zřídil tam u Diova oltáře věštinu (v. 57—70). Od té doby jest rod lamův slavný a žije v blahobytu, ježto ctností vždy dbal a vynikal zbožností; proto Hermes a Zeus štěstím daří také Agesiu (v. 71—81). Ještě jedna okolnost mne k zpěvu vábí: Thebe, ochranná nymfa mého rodiště, je dcerou arkadské Metopy; to sbližuje mne s rodem Agesiovým pocházejícím z arkadského Stymfalu (v. 82—85). Vůdce choru, Aineio, opěvujme tedy po Heře, ochránkyni Arkadie, též vlast Agesiovu Syrakusy, kde zdárně a slavně Hieron vládne, v úctě maje božstva; kéž zdar jej provází a kéž milostivě přijme průvod Agesiův, jenž z jednoho domova do druhého se ubírá (v. 86—100). Dobře jest v nebezpečných dobách míti dvě otčiny; žehnej, Poseidone, Stymfalu i Syrakusám a popřej zdaru mým písni (v. 101—105)!

Strofa 1.

1. Kdy sloupy zlaté vztyčíme, by nesly nám do domu vchod, palác si budujem všechněm v údiv a žas; píseň-li počneme, třeba tvář jí dáti, v dálku jež by zářila. A muž-li kdo vítězem zvat se
5. v hrách olympijských, oltáře Diova v Pise¹⁾ být též věstcem, spolu slavných Syrakus i tvůrcem,²⁾ jak takový muž jen ušel by oslavě, v ladných písni občanů ji bez závidi získav?

Antistrofa 1.

- Nuž, syn ať Sostratův to ví, že v takové stopě³⁾ on sám šťastně se ubírá v před. — Však nepatří čest
10. slávě, jež bez strastí vzešla, kdekolivěk: úsilím kdy krásný čin se zvede, tkví v paměti lidu. A tobě, Agesio, zni chvála, již právem v hold

když Oikleovci Amfiaraovi věstci⁴⁾ rek Adrastos hlásal, v jícen kdy zející země shltla jej i s koni krásou zářícími.

Epodos 1.

15. K spálení mrtvol když rudý zaplápolal sedmera hranic už žár, u Theb Talaovec děl: „Však postrádám muže, jenž zornicí jasnou vojska vždy byl, slavným jsa věstcem, statným též v boji kopím“. — Přednost stejnou má muž, jenž ze Syrakus jsa, zde řídí svou vůli náš kvas.⁵⁾ Nemaje v lásce ni hádky, nedaje ve spor se rád, přisahou velkou bych řádně tuto mu potvrdil věc; Musy s hlasy medovými souhlasiti budou se mnou.
- 20.

Strofa 2.

- O Fintie,⁶⁾ teď mezky statné zapřáhni do vozu hned, skvělou ať cestou již lehce řídíme vůz, pílice k místu, jež rodí muže zdatné!
25. Spřežení to líp, než jiná ve kvapu hnáti se k předu tou cestou zná; vždyť v odměnu dostalo věnců skvast⁷⁾ teď v Olympii. Zpěvů brány tedy třeba jest otevřít jemu. K Pitaně,⁸⁾ Eurotův proud kde šumí, dospěti mám dnes — a doba kvapí.

Antistrofa 2.

- Ta Poseidonu Kronovci se oddavši v milostném snu violkovlasou mu dcerku Euadnu prý
30. zrodila. Panenskou bolest v nadrech skryla, a když naplnil se čas, své vyslala s rozkazem služky, by k Elatovci reku⁹⁾ to dětátko nesli v skrýš, jenž nad Arkady vládl, ve Faisaně sídle, kde Alfea tok.
 35. Zkvetši tam Euadne v pannu prvé lásky květy Foibu věnovala.

Epodos 2.

- Ztajit však nemohla na vždy Aipytu, že božský plod skryt v ní zrá; on pak do Pythona,¹⁰⁾ v myslí potlačiv nesmírný hněv svůj, seč síla stačila mu, odešel, věštby tázat se chtěl v tom nevyšlovném trudu svém. Ta pak, odepjavši pás svůj nachový, stříbrný džbán
40. složivši s plecí,¹¹⁾ kde tmavé křoviny skytly jí skrýš, božského zrodila chlapce. K službě jí Apollon slal Zlatovlasý Eileithyii, spolu Moiry, sudby paní.¹²⁾

Strofa 3.

- Tu světlo boží spatřil za bolestí jí k rozkoši hoch lamos. Avšak jej v myslí ztrápena jsouc
45. na zemi nechala. Hadové dva,¹³⁾ jimž zrak žárně plál, jej z vůle boží živili sladkou včel šfavou a střehli jej. — Když z Pythona skalného spěšně král

se domů vrátil, všech se v domě tázal po děcku zrozeném zatím,
spanilém Eudany synáčku; vždyť pravil, z Foiba otce on že vzešel,
Antistrofa 3.

50. že bude znát, jsa věštcem slavným, příští co lidem dá čas,
nikdy že nezhyne jeho bujarý rod.

Takto on zvěstoval. Jistili pak všickni,
po pět dní že o něm neslyšeli, ni neshlédli chlapce.
Však skryt byl v místě, tmavá kde síťina vzrostla v houšť,
55. a něžné tílko skrápěla mu fial zlatá i nachová záře;¹⁴⁾
ze zjevu toho mu matka pro vždy určila to nesmrtelné jméno.¹⁵⁾

Epodos 3.

V jinošském věku, když Héby¹⁶⁾ ladné s vínkem zlatým on okusil plod,
V Alfea střed vkročiv Poseidona zde mocného, děda to svého,
vzýval a s ním

60. božského Delu ochránce s lukem stříbrným,¹⁷⁾ i žádal jich
v tichu hvězdné noci, vůdcem lidu by dali mu být.
Zazvučel v odvět mu otcův pravdivě výmluvný hlas,
pronikal v duše mu hloub: „Nuž, vzhůru, můj synu, a pojď,
hlas můj sleduje, v zem tu, jež zve se společnou všech vlastí.¹⁸⁾“

Strofa 4.

Šli tam, kde k nebi strmí skály Kronia vysoký sráz.
65. Tamo mu udělil dvojí věšteckou moc:
jednak, by chápal, co věští slovo jeho
neklamné, pak Herakles až přijda, rek udatný, hrdá
to Alkaiovců¹⁹⁾ ratolest, založí otcí v čest
tam slavnost hlučnou, k ní pak ustanoví přeskvělých závodů řady,
70. rozkázal. věštírnu zřídít na výšině oltáře, jenž Diu plane.²⁰⁾

Antistrofa 4.

A od těch dob je slaven v celé Helladě lamův rod.
Bláhobyť zkvetl mu též; vždyť ctností kdož ctí,
zářivou stoupají drahou. Důkaz toho
každý krok jich dává. Zášť však závistných²¹⁾ čihává na ty,
75. jež v den, kdy první v oběhu dvanáctém stihli cíl,
své půvabností černé rosou skrání lahodně Charitka vábná.
Vskutku-li potomci matky tvojí, Agesio, pod Kyllénskou horou²²⁾

Epodos 4.

bydlíce, v hojnosti přinášeli zbožně prosebných obětí dar
poslu bohů Hermovi, jenž závodům vévodí, vůlí svou řídí úděly cen,
80. v oblibě má též Arkadský kraj: tož, synu Sostratův, mi věř,
on že s otcem hromovládce řídí tvůj ke štěstí krok.
Pocit mám, jakoby brus mi zvonivý²³⁾ o jazyk zněl,
nutě mne, k písni bych ladným chutě si naladil dech:
ze Stymfalu totiž má je pramáť, Metope to květná,²⁴⁾

Strofa 5.

85. jež Thebu porodila. Z ní chci nadšení vodu teď pít,
ve věnce splétaje pestrý zpěvů svých květ
statečným rekům. Nuž, vyzvi druhy svoje,
Aineio,²⁵⁾ by nejprv Heru Parthenskou²⁶⁾ slavili zvučně,
a doznali, zda vskutku jsme unikli haně té,
90. jež boiotských nám vepřů²⁷⁾ přezděla. Vždyť řádný jsi hlasatel pravdy,
tajemná schránka jsi dum, jež Musy sní, a číše sladká zvučných zpěvů

Antistrofa 5.

Pak k Syrakusám, k Ortygii²⁸⁾ obrať své paměti směr,
Hieron vladař kde třímá žezlo své v zdar,
šlechtně smýšleje, nachonohou slavě
95. Demetru i dceru její s bělostným spřežením ořů,
i Dia v Aitně velebnost.²⁹⁾ Zvučí mu libý hlas
i lyr i písni k slávě. Časů běh kéž nezkalí blaha mu proudy;
S laskavou myslí a přízní celou kéž on přijme Agesiův průvod,

Epodos 5.

100. domů jenž z domova³⁰⁾ v slávě od stymfalských hradeb se ubírá v dál,
opouštěje matku krajin arkadských, bohatých bravem. Jest dobré,
kotvy mít dvě³¹⁾

za noci bouřné, upoutat tak svou v hloubi loď. Dejž dobrý bůh,
aby slavný osud vládí v obou mu otčinách těch!
Vladaři mořský, ó dej, by bez trampot plavil se v cíl,
choť ty spanilé Amfitrity, jež v hlubinách tvých
105. točí zlatým vřetenem, a žehnej luzný květ, mých písni! —

Poznámání.

1. Pisa, staré město v Elidě, jež později zbořeno bylo. Olympie byla vlastně
okres chrámový před branami Pisy. Pisa tedy zde tolik, jako místo slavností a závodů.

2. Při založení Syrakus působil jeden z předků Agesiových; viz úvod.

3. Do slova dle řeckého přísloví: »v tomto střevíci má nohu,« t. j. toto platí
o něm; Agasias totiž zvítězil v Olympii, byl věštcem a dle předka svého spoluzakla-
datelém (tvůrcem) Syrakus.

4. Adrastos, syn Talaův, tchán Polyneika vypuzeného z Theb, byl vůdcem vý-
pravy sedmi knížat proti Thebám. Jemu věstil argeiský král Amfiaraos, že zahynou
hrdinové všickni mimo Adrasta. Stalo se; Amfiaraa pak i s koni pohltila země.
Adrastos nenašed jeho mrtvolý ani jeho živého, vyslovil lítost svou nad jeho zmí-
zením, uznáváje jeho přednosti.

5. Agesias Syrakusský, jsa bojovník i věštec, měl stejnou zásluhu o Syrakusy.
Jako vítěz předsedal slavnostní hostině.

6. Fintis, vozataj Agesiův. Snad řídil spřežení též o závodech, protože ho Pindar
v epinikii připomíná. S vítězným spřežením tím chce Pindar jako s Pegasem vznést
se myšlenkami svými k básnické oslavě vítězově.

7. I spřežení vítězná bývala ověnčována.

8. O Pitaně, pramatce Iamovců, viz úvod. — Euadním a Apollonovým synem byl Iamos (= Violky syn); proto i matce Euadně dává Pindar epitheton »violkovlasá«.

9. Aipytos, král arkadský, syn Elatův, sídlil v arkadském městě Faisaně na řece Alfeu.

10. Python, krajina pod Parnasem ve Fokidě, kde byly Delfy s Apollonovou věštnou.

11. Euadne patrně šla se stříbrnou nádobou pro vodu.

12. Eileithyia byla bohyně porodu, Moiry bohyně osudu žití lidského.

13. Hadové jakožto synové Gaie prvověštkyně jsou symbolem všeho tajného vědění.

14. Děcko spočívalo mezi žlutými a nachovými fialkami a sluneční záře jimi prosvítajíc barvou jich zdobila jeho tělo.

15. Viz pozn. 8.

16. Hebe = bohyně mládí; smysl: když dospěl k jinošství.

17. Svého otce Apollona.

18. Míneha Olympie, středisko veškerého národního života Hellenův.

19. Heros Hérakles založil olympijské hry; Alkaios byl jeho děd.

20. Věštilo se u velkého oltáře Diova v Olympii, jenž zvědaje se do značné výše, stál mezi olářem Heříným a Pelopeiem (svatyní Pelopovou).

21. Narážka na nepřázeň, již mnozí Syrakusané chovali k Agesiovi patrně jako k příteli tyraera Hierona.

22. Pohorí Kyllene v Arkadii; pod ním Stymfalos, kde se druhdy usadila rodina Agesiova. Na pohorí Kyllene narodil se Hermes.

23. Myšlenku srovnává s brusem, jenž ostří jeho jazyk (zvuče jako by brúsil kosu neb srp) a nutí jej k zpěvu.

24. Metope, dcera arkadského proudu Ladona, byla matkou Theby, nymfy Theb, rodiště Pindarova. Touto spřízněností Theb s Arkadií cítí se Pindar tím více ku zpěvu býti váben.

25. Aineias (viz úvod) měl tuto píseň se sborem nacvičiti a provésti.

26. Hera byla arkadská bohyně místní, musela tedy v básni býti uvedena; Parthenická sluje snad od arkadské hory Parthenia.

27. Staří obyvatelé Boiotie sluli Hyantové (řec. hys = vepř); z jich jména vznikla přezdívka ta zvláště proto, že Boiofané skutečně více holdovali požitku tělesnému než duševnímu.

28. Ortygia slula nejstarší část města Syrakus, kde byl hrad a domy zakladatelův, tedy snad i Agesiův.

29. Na Sicilii byl velice rozšířen kult Demetry, jež sluje nachonohou snad od načervenalé barvy zralého obilí, jehož byla bohyní, rovněž kult dcery její Persefony, jejíž socha o jarní slavnosti byla vedena na voze taženém bělostnými oři. — Zeus ctěn byl v nově založeném městě Aitně; snad i Hieron sám patřil k jeho kněžím.

30. Ze Stymfalu, kdež rodina Agesiova domovem byla, do Syrakus, domova to Agesiova, kdež tento vítězný zpěv po druhé při slavnosti se provésti měl.

31. Dvěma kotvami míněny dvě domoviny Agesiovy; za bouří a nepokojů v jedné možno nalézti útulek v druhé. Ovšem Agesiovi se to nezdařilo — viz úvod.

32. Chof Poseidonova Amfitrite, královna moře, představuje se tu se zlatým vřetenem, jako k p. Helena.

Na rozloučenou.

Koncem školního roku 1902/3 rozloučil se sbor professorský tohoto gymnasia se třemi milými kollegy, kteří po dlouholeté činnosti v úřadě učitelském uchýlili se na trvalý odpočinek. Jsou to pánové profesoři Dr. Karel Veselík, Theodor Hess a Dr. Antonín Hansgirk, titul. mimořádný professor universitní.

Nejdéle z nich ústavu našemu náležel a nejdříve také na úřad učitelský nastoupil professor Dr. Karel Veselík.

Professor Dr. Karel Veselík narodil se 28. ledna l. 1849 v Lito-myšli. Po náležité přípravě na školách nižších vstoupil na domácí gymnasium, tehdež ještě piaristické. Veden jsa upřímnou touhou po vzdělání a v této snaze jsa i v domě otcovském vydatně podporován, zalbil si mimo jiné učení i studium jazyků; již na gymnasiu osvojil si slušnou znalost jazyka francouzského. Po vykonané zkoušce maturitní l. 1867 oddal se na filosofické fakultě university pražské studiím filologie klassické i německé a filosofie; pobyl kratší dobu i na universitě vídeňské.

V únoru l. 1871 přijal místo supplujícího učitele při gymnasiu ve svém rodišti, kdež působil do konce července l. 1873. Prodlením této doby zjednav si zkouškami z klassické filologie způsobilost pro učitelský úřad na gymnasiích českých, jmenován byl skutečným učitelem při c. k. vyšším slov. gymnasiu v Brně (min. vyn. ¹²/₇ 1873 č. 7967.). Neustávaje obrátí se i nyní studii filologickými a filosofickými, rozšířil učitelskou způsobilost svou o approbaci z filos. propaedeutiky a z jazyka německého pro vyšší gymnasia a uveřejnil postupem doby několik menších plodů literárních v časopisech a programu gymnasiijním. V jazyce francouzském nabyt tolik vědomostí, že mu vyučoval na domácím ústavu jako předmětu mimořádnému a že byl povolován v l. 1876 a 1877 ke zkoušení českých kandidátů z téhož jazyka do c. k. zkušební kommisie pro školy obecné a měštanské v Brně.

Když druhé české reálné gymnasium v Praze v Jindřišské ulici přetvořeno a rozšířeno bylo ve vyšší gymnasium s povinným kreslením (nyní c. k. gymnasium v Truhlářské ulici), jmenován byl prof. Veselík (min. vyn. ³¹/₇ 1881 č. 9904) skutečným učitelem ústavu tohoto. Čilému a snazivému duchu jeho poskytovala Praha více příležitosti nejen k důkladnějšímu studiu nýbrž i mnohostrannějšímu působení a uplatňování vědomostí získaných. L. 1882 ustanoven byl trvalým translátorem pro jazyk latinský v obvodu c. k. vrchního soudu pro království České, l. 1884 povýšen na doktora filosofie (dissertační práce: Friedrich Rückert und seiner Werke Wesen und Charakter) a ještě téhož roku připuštěn za lektora řeči a literatury německé při filosofické fakultě české university. Vykládal tam o zvláštěnostech němčiny v tvarosloví a větosloví, o literatuře novověké, o Goethově Faustu, konal praktická cvičení překládáním textů českých do němčiny a j. Vedle svého zaměstnání školního pokračoval i v činnosti spisovatelské. — Působení své učitelské přerušil Dr. Veselík,